

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 27

2—3 november.

Debatter m. m.

Tisdagen den 2 november.

Sid.

Interpellationer:

- av herr Pålsson om inrättande av ett universitet i Norrland 3
- av herr Norling om beredande av full sysselsättning åt textilindustriens anställda m. m. 4

Onsdagen den 3 november.

- Interpellation av herr Elofsson, Gustaf, ang. rågpriset i prisorten Kristianstad—Åhus 6
-

Tisdagen den 2 november.

Kammaren sammanträdde kl 16.00.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidne oktober.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställningar:

1) angående anskaffande av en ny ångpanna för Tumba bruk; och

2) angående sjukpension åt förre försäte kammarskrivaren vid riksbankens huvudkontor Karl Ivar Harry Dahl.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 557, av herrar *Huss* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner efter den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande m. m.; samt

nr 558, av herr *Lundqvist*, i samma ämne.

Interpellation om inrättande av ett universitet i Norrland.

Herr **PÄLSSON** (bf) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Vid skilda tillfällen och i olika sammanhang har såväl inom riksdagen som annorstädes påtalats svårigheter att erhålla sökande för besättande av ledigblivna eller nyinrättade läkar- och tandläkartjänster i Norrland. Svårigheterna i detta avseende har framträtt synnerligen markerade, då det gällt att besätta provinssiäläkartjänster, ävensom tandläkartjänster vid folktandvårdens kliniker, och då särskilt i de fyra nordligaste länen. Att hälso- och sjukvården inom

detta stora område över huvud taget kunnat till nöds klaras, har vi väl närmast att tacka de utländska läkare och tandläkare, som under den senaste tioårsperioden sökt sig till vårt land och företrädesvis i norrlandslänen erhållit förordnanden på kortare eller längre tid. Denna lösning — i och för sig tacknämlig i en bristsituation — kan dock icke betecknas som tillfredsställande. För framtiden måste denna angelägenhet lösas efter andra och mera tillfredsställande linjer.

I denna situation tränger sig frågan om en norrländsk högskola eller universitet alltmer i förgrunden. Redan norrlandskommittén uttalade i sitt år 1947 avgivna betänkande bland annat, att skälen för en högskola i Norrland skulle komma att visa sig så starka, att kraven härpå i längden ej skulle kunna avvisas. Sedan dess har frågan vid skilda tillfällen på nytt aktualiserats. Det är inte min avsikt att i detta sammanhang ånyo redovisa alla de skäl, som talar för inrättande av en ny högskola med förläggning till Norrland. Ett av dessa skäl vill jag emellertid särskilt understryka, nämligen den nyssnämnda bristen på läkare och tandläkare, villiga att söka tjänster i de övre norrlandslänen. Det synes mig uppenbart, att en till Norrland förlagd högskola skulle skapa ett väsentligt bättre och stabilare underlag för rekryteringen av nämnda tjänster, samtidigt som en sådan högskola skulle få en utomordentlig betydelse jämväl för övrig högskoleutbildning. Det synes mig vidare lika uppenbart, att den vid högskolan studerande ungdomen — den må nu vara från Norrland eller andra delar av vårt land — skulle få en helt annan förankring till och fastare tro på denna vår nordliga landsdel, dess betydelse och framtid, än den ungdom, som inhämtar sin utbildning vid sydligare belägna lärosäten.

Med denna, i förhållande till frågans

Interpellation om beredande av full sysselsättning åt textilindustriens anställda m. m. omfattning mycket korta motivering, anhåller jag, herr talman, om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att bringa frågan om en till Norrland förlagd högskola eller universitet närmare sin lösning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om beredande av full sysselsättning åt textilindustriens anställda m. m.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **NORLING** (k), som yttrade:

Herr talman! Läget inom textilindustrin, liksom i viss mån också beklädnadsfacket, är nu sådant att tiotusentals anställda går i ständig osäkerhet för morgondagen. En färsk belysning härav ges i konjunkturinstitutets höstrapport, som för hela industriens del visar en ökning av produktionsvolymen under 1954 med 4,5 %, medan för textil- och sömnadsindustrin konstateras en fortsatt minskning med 0,8 %. Mot »en markant förbättring av konjunkturläget» inom verkstadsindustrin står exempelvis det faktum, att antalet sysselsatta arbetare i textilindustrin är 10 % lägre än 1950 och att de korttidsarbetande är fler i år än 1953.

Flera fall under senare tid, där det varslats om driftsnedläggelser eller sådana genomförts, har bidragit att öka oron bland de anställda och samtidigt ge ytterligare aktualitet åt kraven på ingripande från samhällets sida. Vid midsommartid meddelades att Uddevallas äldsta industri, textilbolaget Kampenhof, skulle träda i likvidation och driften nedläggas, vilket direkt berörde över 300 anställda. I augusti gick Wahlqvistska Klädesfabriken i Svängsta i konkurs, och cirka 170 anställda erhöll preliminära uppsägningar. Några veckor senare kom besked om att Drags yllefabrik i Norr-

köping skulle läggas ned, vilket direkt berörde 160 arbetare. Att märka är att många av dessa är äldre, med 40 å 50 års anställningstid i företaget.

Det ligger ingen överdrift i det konstaterande, som görs i fackorganet Beklädnadsfolket, att »den svenska textilindustrin åter har kriskänningar». Det framgår också av tillgängliga uppgifter om utbetalningarna från arbetslöshetskassorna: inom Textilarbetsareförbundet utbetalades i fjol i arbetslöshetsunderstöd nära 839 000 kronor och inom Beklädnadsarbetareförbundet nästan lika mycket. Under de första fyra månaderna i år har det inom sistnämnda förbund utbetalats mer i arbetslöshetsunderstöd än under hela fjolåret. Även om ökningen till en del beror på att understödsbeloppen höjts, så är den dock av en storleksordning, som måste betecknas som uppseendeväckande.

Kristendenserna inom textilindustrin, medan näringslivet i övrigt i stort sett kännetecknas av högkonjunktur, gör att den eftersläpning i lönehänseende, som städse kännetecknat denna industrigren, ytterligare accentueras. Den genomsnittliga timförtjänsten inom hela industrien utgjorde 1953 för män 4:11, men inom textil- och beklädnadsindustrin endast 3:54. För kvinnor var motsvarande siffror 3:11 respektive 2:84. Det beräknas att årslönen för en manlig textilarbetare nu ligger cirka 1 500 kr. under genomsnittet för manliga industriarbetare mot cirka 500 kr. 1949.

Den ökade otryggheten i anställningen, korttidsarbetet och låglönerna gör att textilindustriens anställda allmänt förväntar ett initiativ från statsmakternas sida. Så har inom Textilarbetsareförbundet, såväl i förbundsrådet som ute i avdelningarna, dryftats kravet på en branschutredning. Ett uttryck för inställningen i denna fråga är vad ordföranden i förbundets största avdelning, Textils avd. 19 i Borås, anfört: »En branschutredning, där statsmakterna visar sitt intresse för en ekonomiskt efterfatt grupp, skulle enligt mitt förmenande vara ett av medlen att finna vägar, som skulle leda till bättre förhållanden

Interpellation om beredande av full sysselsättning åt textilindustriens anställda m. m.
rör textilens anställda. Om man är enig om att industrien är nödvändig för vårt land så måste man även vara enig om likvärdiga ekonomiska förhållanden för denna industris anställda och den övriga arbetarklassen.»

Fråga är emellertid om det inte oavsett den branschutredning på statligt initiativ, som de anställda med rätta anser vara i hög grad angelägen, borde träffas vissa *omedelbara* åtgärder från statsmakternas sida i syfte att så långt möjligt eliminera otryggheten i anställningen och säkra full sysselsättning. Som en av de åtgärder, som härvidlag borde övervägas, kan nämnas beställningar från det allmännas sida. Kommittén för produktionsfrämjande åtgärder vid vikande konjunkturer har ju kommit fram till att sådana beställningar från textil- och beklädnadsindustrien under 1954/55 till ett värde av 63 miljoner kr. vid behov kan »tidigareläggas». Detta är emellertid ett belopp som endast avser planerade beställningar. En allmän genomgång av behoven att komplettera och förnya förråden av textilier, linne etc. på sjukhus, ålderdomshem, barnhem och övriga allmänna inrättningar skulle med säkerhet föra till en mångdubbelt högre siffra. Det förefaller som om detta kunde vara en angelägen uppgift för den nyinrättade nämnden för planering av ekonomiska stabiliseringsåtgärder.

I liknande syfte borde det vara angeläget att statsmakterna tog initiativ till upparbetande av export av svenska textilprodukter, främst konfektionsvaror. Den snabbt försiggående välståndsökningen i de östeuropeiska länderna medför en efterfrågestegring av bl. a. beklädnadsvaror, som i en del av dessa länder knappast kan tillgodoses utan viss

import. Här borde det vara angeläget att, inom ramen för en allmän utvidgning av handeln med dessa länder, ge vårt lands textil- och beklädnadsindustri en chans.

Den ytterligare försämring, som textilindustriens läge undergått, de varslade eller genomförda driftsnedläggelserna och riskerna för en ny omfattande våg av permitteringar och avskedanden i vinter gör att det för de anställda framstår som ytterligt viktigt att få klarhet i fråga om statsmakternas inställning. Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta frågan:

Överväges från regeringens sida åtgärder för att återställa respektive i fortsättningen säkra full sysselsättning för textil- och beklädnadsindustriens anställda och därigenom underlätta för dem att uppnå en med andra arbetargrupper likvärdig standard, och vari kommer i så fall dessa åtgärder att bestå?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 220, angående bestridande av ytterligare kostnader för det svenska deltagandet i stillståndsovervakningen i Korea m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.13.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 3 november.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 220, angående bestridande av ytterligare kostnader för det svenska deltagandet i stilleståndsovervakningen i Korea m. m.

Interpellation ang. rågpriset i prisorten Kristianstad—Åhus.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Under en lång följd av år har landet varit indelat i 14 prisorter för svensk spannmål. Två av dessa prisorter har varit dubbelprisorter, nämligen Norrköping—Djurön och Kristianstad—Åhus.

För tre år sedan bestämde Svenska spannmålsaktiebolaget, att de nämnda dubbelprisorterna skulle omregleras till enkelprisorter. Mot detta beslut anmälde jag som ledamot av spannmålsaktiebolagets styrelse avvikande mening, då jag ansåg, att beslutet skulle innebära en försämring för flertalet leverantörer. Dessa mina synpunkter visade sig också vara riktiga, och spannmålsaktiebolaget införde året därpå de båda dubbelprisorterna på nytt.

Då nu Aktiebolaget Svensk spannmåls-handel i år övertagit spannmålsaktiebolagets uppgifter på detta område, har det beslutet fattats, att man delat på Kristianstad—Åhus prisort på så sätt, att prisorten är enkel vad beträffar råg men dubbel vad beträffar vete. Detta betyder, att jordbrukarna i kristianstadstrak-

ten, vilka i stor utsträckning odlar råg, får 42 öre mindre per 100 kg för sin råg. Det synes mig vara ett missförhållande, som bör rättas till genom att Kristianstad—Åhus omregleras till dubbelprisort även beträffande råg.

Med stöd av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

Har statsrådet uppmärksammat påtalade olägenheter och är statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder, att Kristianstad—Åhus skall utgöra dubbelprisort även beträffande råg?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsanstaltens yrkesskadeförsäkringsfond;

nr 159, i anledning av väckta motioner om bildande av ett statligt aktiebolag med uppgift att i Norrland starta vissa förädlingsindustrier; och

nr 160, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om ledarhundar till de blinda.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.03.

In fidem
G. H. Berggren.